HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כי לא מיזדהר בתנאיה. דכיון דיום שלמחר הוי תנאיה ליום אתמול (ה) כגון דאמר קונס עיני בשינה היום אם אישן למחר הוי אותו היום דלמחר תנאי לאותו היום דאתמול דאם יישן למחר הוי לקי מאותה שינה דאתמול ואם לא יישן לא לקי משום הכי אמרינן דלא יישן היום דשמא כי אתי למחר לא מיזדהר בתנאיה ונמצא עובר בבל יחל: **אבל באיסורא.** דאמר קונס עיני בשינה מחר אם אישן היום דאותו יום של מחר נטוי לאיסורא ודאי מיזהר זהיר ביה דאי לא מקיים תנאי שישן באותו היום ודאי כי אתי למחר לא הוי יין דהא איתסר בנדר: **אילימא דקאמר שאני ישן מי הוי נדר.** הא שינה דבר שאין בו ממש הוא: **אלא דקאמר קונס עיני בשינה.** ועין שנדר בו יש בו ממש: **ואי דלא יהיב שיעורא.** עד כמה זמן אינו ישן: **מי שבקינן ליה.** הא עבר ודאי באיסור לא יחל דלא מצי למיקס בנפשיה דלא יישן: **והאמר ר' יוחנן וכו'.** לאלתר מלקין אותו שיישן הואיל דנדר בדבר שאין יכול לעמוד בו: **ואי לא נייס היום כי נייס למחר מאי איסור בל יחל איכא.** דקתני אסור והרי לא יחל אתמול כלום: **אלא בדניים.** אתמול דהכי מיירי מתניתין אם יישן היום ויישן למחר אסור: **אלמא אית ליה דנייס.** אלמא דשבקינן ליה לישן היום ולא חיישינן שמא יישן למחר ותיובתא דרב יהודה: אמר לך רב יהודה הכי קתני מתני' קונס (ב) שאני בשינה היום אם אישן למחר דאסור כי נייס למחר דאי נייס מאתמול דיעבד אבל לכתחילה אין מניחין אותו לישן היום דחיישינן שמא יישן למחר: **נעולם דקתני.** שאיני ישן והאי דקאמר והא שינה דבר שאין בו ממש ולישכח בל יחל ודאי מדאורייתא ליכא בל יחל ומאי בל יחל איכא דקתני מתניתין דאסור מדרבנן: **ומי איכא בל יחל מדרבנן.** דמלקין ליה מדרבנן: **אי אתה רשאי לנהוג בהן היתר לפניהם.** לבטל מנהגם דעובר משום בל יחל ומן התורה אינו בבל יחל אלא מדרבנן: **קונס שאם נהגים לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עד החג.** בפ' המודר מן הירק (ג) כגון דקאי באדר ואמר קונס תהא הנאתי עליך מאכל ומשקה עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עד החג עד סוכות: **אם הלכה.** לבית אביה קודם הפסח אסורה להנות ממנו קודם הפסח כמו שנדר: **הא אם לא הלכה.** לפני הפסח אינה אסורה עד הפסח ולא חיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת למפרע נהנית באיסור וקשה לרב יהודה דאמר אל יישן היום שמא יישן למחר דאם איתא לרב יהודה הוה אסר לה מתני' עד הפסח אפי' אם לא הלכה עד הפסח דחיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת נהנית ממנו באיסורא: **אמר ר' אבא.** תריץ הכי למתניתין הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו ולוקה דעובדת על בל יחל ואם לא הלכה לפני הפסח (ד) ואפילו הכי אסורה בהנאתו עד הפסח איסורא בעלמא דחיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת נהנית למפרע באיסורא: **הלכה.** חייבת מלקות דהא עברה (ה): הכי מסקנא דמתני' **הלכה לאחר הפסח עוברת משום בל יחל:** מינה **ואי דלא איתהני לפני הפסח מי איכא בל יחל: אלא לאו פשיטא דאיתהני.** לפני הפסח וסברה לא אלך אחר הפסח והלכה לאחר הפסח: ותיובתא

ודאי עבר דאף על גב דכתיב לא יחל דברו לא יחל אדבור קאמר ורמיה לדבר מדאמרינן בפרק יוצא דופן (נדה דף מו:) לפי שמצינו שהשוה הכתוב את הקטן לגדול לזדון שבועה לאיסור ולבל יחל ומפרש התם לאיסור בל יחל קאמר וכגון שהקדישו הוא ואכלו אחרים שהאחרים לוקין על

מלקין אותו. משום שבועת שוא: **וישן לאלתר.** אם ירצה שאין שבועה חלה לאסרו כלל והכא נמי היכי חייל נדרא: **ואלא דאמר קונס עיני בשינה למחר אם אישן היום.** משום דליכא לאוקומא באומר קונס עיני בשינה היום דאי הכי פשיטא אלא ה"ק יזהר שלא יישן ביום ראשון של תנאי כדי שלא יבא לידי לא יחל ומש"ה קתני הרי זה בבל יחל דברו ולא קתני אסור משום דלא מיתני ליה שהרי יום ראשון אינו אסור מצד עצמו אלא כדי שלא יבא ביום שני לידי לא יחל: **והא אמרת כל באסוריה מודהר.** הלכך לא מצית אמרת הכי: **אלא לאו בדנייס אלמא איתיה דנייס.** ומתניתין הא קמ"ל הרי זה בבל יחל דברו כלומר הרי זה מותר לבא לידי ספק בל יחל שאם רצה לישן ביום ראשון לא אמרינן דלא יישן כדי שלא יבא ביום שני לידי בל יחל. וקשה בעיני כי פרכינן לעיל בסמוך הא אמרת כל באסוריה מזדהר מאי קושיא נימא דהכי קאמר הרי זה בבל יחל כלומר מותר לו לישן ביום ראשון ולהכניס עצמו בספק בל יחל משום דבאסוריה מזדהר דהשתא נמי בכי האי גוונא מפרשינן לה וכ"ל דהיינו טעמא דלא מצינן למימר הכי משום דאי שריותא אשמועינן דבאסוריה מזדהר בריש"א ל"ל לאשמועינן איסורא דבתנאיה לא מזדהר דהא הא דאמר רב יהודה דבתנאיה לא מזדהר חששא דרבנן בעלמא הוא ולא פשיטא נמי כולי האי דהא רב נחמן פליג עלה והיכי דהיינו תנא לאשמועינן שריותא דממילא שמעינן לה וכולי עלמא מודו בה ולא לאשמועינן איסורא בתנאה דלריכה רבה ומש"ה מסקינן דודאי בשריותא דתנאה עסקי' דאשמועי' תנא דאפי' בתנאה מזדהר ותיובתא דרב יהודה: **כי קתני דאי נייס.** ואדרבה מתניתין הא דרב יהודה אתא לאשמועינן והכי קתני יזהר שלא יישן יום ראשון דאי יישן קרוב הוא לבא לידי בל יחל דברו דבתנאיה לא מזדהר: **רבינא אמר לעולם דקתני.** כלומר שאני ישן ולא קאמר עיני בשינה דאע"ג דשינה אין בה ממש איכא בל יחל מדרבנן דאשכחנא תנא דתני בדרבנן לא יחל דברו ומש"ה תנא במתני' בנדרים הרי זה בלא יחל דברו ולא תנא אסור כדקתני בשבועות משום דבשבועות אסור מדינא ובנדרים לא מתסר אלא מדרבנן משום לתא דבל יחל: **תנן שאם נהגים לי.** כלומר משלי אם תלכי לבית אביך וכו' הלכה אסורה אבל לא הלכה לא דמותרת להנות קודם הפסח כל זמן שלא תלך אע"ג דשאת נהגית לי איסור ואם תלכי לבית אביך תגאי וש"מ דאפילו בתנאיה מזהר: **הלכה אסורה בהנאתו ולוקה.** כלומר לוקה היא אבל הוא אינו לוקה שהרי לא עשה שום איסור אלא שהדירה. ואפשר דתנא נמי הא אשמועינן אגב ארחיה דעלה רכיבא איסורא אבל לא עליו כלל. אבל הרמב"ם ז"ל כתב לוקה הוא שהדירה אם ההנה אותה אבל היא אינה לוקה דכיון דלא נדרה כלל לא שייך בה לא יחל דברו. ולית דודאי הוא אינו לוקה מדאמרינן לקמן בפרק אין בין המודר (דף לה.) גבי יש מעילה בקונמות אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי ככרי עליך ותתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא עליה אלמא אין האוסר עובר כלל והמודר נמי כלא שינה ואפשר שבועה מפיו לבטלה ולוקה משום שבועת שוא: כי קתני דאי נייס. לא קתני במתני' שיישן לכתחלה ביום ראשון אלא אם ישן וגם ישן למחר הרי הוא בבל יחל לאמרינן: לעולם בדקאמר. שאני ישן לזמן קבוע בדבר שאפשר לקיימו ואע"ג דאין הנדרים תלין על דבר שאין בו ממש איכא בל יחל מדרבנן: **אם תלכי לבית אביך עד החג.** אבל אם הלכה לא אסירא ולא חיישינן שמא תלך אחר הפסח אלמא מזהרא בתנאה: הלכה אסורה בהנאתו ולוקה. משום דבל יחל אם תהנה משלו דרחמנא אמר אינו לא יחל דברו לא יחל דברו לא יתבטלו דבריו ומה שאסר בנדר חל עליו איסור בל יחל כאילו הקדישו אם על עצמו אסרו עובר בבל יחל ואם אסרו על אחר הנהנה ממנו עובר בבל יחל: **אם תלכי לבית אביך עד הפסח.** היה עומד אחר החג ואסרה בהנאה עד החג בתנאי שאם תלך עד הפסח:

הנדר אף כי מדירה כשאמר קונס תשמישי עליך שהרי לא תלך לבית אביה ולא תיאסר: הלכה אין לא הלכה לא:

ה) [ל"ל והתניא], ב) [מוספתא פ"ל] לעיל יג: שבועות כה., ג) שבועות סה יבמות קכא: סוכה נג., ד) [לקמן פא: פסחים נ: מגילה ה:], ה) לקמן מז.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי לא וכו' תנאי ליום אתמול דאמר כל"ל ותיבת כגון נמחק: (ב) ד"ה אמר לך וכו' קונס עיני בשינה היום וכו' דאסור לנייס למחר אי נייס מאתמול: (ג) ד"ה קונס שאם וכו' הנודר מן הירק. נ"ב דף נ"ז: (ד) ד"ה אמר ר' אבא וכו' לפני הפסח אפילו הכי: (ה) ד"ה הלכה וכו' עברה הס"ד ואמ"כ מ"ה אימא סיפא הכי מסקנא וכו' בל יחל ומקשינן כל"ל והד"ל:

גליון הש"ס

גמ' כי לא מזדהיר בתנאה. עיין לקמן דף כה ע"ב בתוס' ד"ה מדלי שגגות:

תוספות

ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינה עד דעבר איסורא בל יחל והא א"ר יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים וכו'. מכאן פר"י נדר שלי אפשר לקיים אינו חל דהכא מדמי נדר שא"א לקיימו לשבועת שוא והכא נדר מכל מקי פרי דעלמא (דף עט:) לאו דוקא כל פרי דא"כ לא הוה חייל כיון דלי אפשר לקיים: **אלא דאמר** קונם עיני היום וכו' **אלמא איתא** דניים. והיא גופ' אשמעי' דאתיא לידי איסור בל יחל ומתוך שמומר לישן היום וא"ג ולוקמיה כגון דאמר אם קונס עיני בשינה למחר אם אישן היום דבהכיי מודה רב יהודה וי"ל דהא נמי מילתא דאפשרא היא ולא אינטריך לאשמועי': **כי** קתני דאי נייס. וא"ת פשיטא דאם נייס דהוה בבל יחל ויש לומר דהכיא גופא אתא לאשמועינן דאסור לישן היום כדרב יהודה וה"ק הרי זה בלא יחל דברו כלומר יש לו לישכר שלא ישן שאם ישן יבא לידי בל יחל דברו דשמא ישן למחר דמתנאי לא מזהיר כדר' יהודה לכך אם ישן היום קרוב לודאי הוא שיבא לידי בל יחל דברו לפי שרגילות הוא שישן למחר כדפרישי' דבתנאי לא מזהיר וא"ת ולוקמא כגון דיהיב שיעורא לשינתו ועכשיו לא קשיא היא דרבי יוחנן וי"ל דהאי מ"ל פשיטא: **רבינא אמר** לעולם בדקתני. שאני ישן ואע"ג דהוי דבר שאין בו ממש מ"מ אסור מדרבנן וכל יחל דקתני אשמעינא בעלמא ומיהו גבי קונס שאני משמשך הוי בל יחל מדאורייתא ונראה דהלכה כרבינא דאמר דאפילו דבר שאין בו ממש איכא בל יחל מדרבנן הא דרבינא בתרלה ועוד ל"ע סברא לרבי כרבינא והא דתמיה הס"ד לשנויי דאי נייס ולא מתכוין כרבינא לא משום דלית ליה דרבינא אלא משום דמשמע ליה מתניתין דקתני בל יחל גבי שאני ישן דוקא קאמר מדאורייתא דומיא דגבי שאני משמשך דתני בהדייהו ורבינא לא חיים להכי הלכך המודר שאני ישן שאני מדבר וכן כל דבר שאין בו ממש לריך התרת חכם: **ואחרים** נהנו בו איסור. תימה מה ענין זה לנהגו בו איסור וי"ל דהאי נמי שנדר ומכוון לאסור עלמו גם בדבר שאין בו ממש אין לך נהגו גדול מזה כ"ג למש"ח: תנן **שאת נהנית לי עד הפסח** וכו'. תימה הא משועבד לה והיכי מצי מדיר לה וי"ל דאמר קונס תשמישך עלי ושאת נהנית לי לאו דוקא אי נמי שאני הכא כיון שתולה הנדר בדבר איכולה לקיים שפיר חייל

ענין משפט

נר מצוה

יא א מיי' [פ"ח מהל' שבועות הל' ז] וסה"מ הל' כ סמג לאוין ללא עוש"ע יו"ד סי' רלו סעי' ד:

יב ב מיי' פ"ג מהל' נדרים הל' יב סמג לאוין רמב עוש"ע יו"ד סי' ריג סעי' ג:

יג ג עוש"ע יו"ד סי' ריד סעי' ג:

יד ד ה ו מיי' פ"י מהל' נדרים הל' יב סמג לאוין רמב עוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' כב:

מוסף רש"י

שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו. משום שבועת שוא, דדבר שלי אפשר הוא, ומשגשבע יפתה לשקר (שבועות כה.) שנשבע לשוא ומשעה שיצאת שבועה מפיו הרי הוא כנשבע על העמוד של אבן שהוא של זהב, שאף זה נשבע על דבר שלי אפשר, ובשבועות (כט.). תנן דהיינו שבועת שוא וחייבים על זדונה מכות וכגון שהתרו בו (סוכה נג.). **לעולם** כדקתני. לעולם כלאוקמתא מיירי, דאמר עיני ואיכא תנאה, ומיהו לא נס ביום ראשון, ואפילו הכי אי נייס ביום שני שהוא יום התנאי איכא איסורא מדרבנן, וכל יחל דקאמר מדרבנן הוא, והטעם הואיל ואסרו עליו אם ישן ביום ראשון (ראמ"ה בשמו). **שאת נהנית לי עד הפסח.** היה עומד באדר ואמר קונס שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מעכשיו עד החג (לקמן נז.). **אסורה ולוקה.** היא אם נהנית הואיל והלכה, שהרי עשה נכסיו עליה הקדש ואדם אוסר נכסיו על חבירו והוה כאילו היא נדרה ועובדת משום לא יחל דברה, אבל אינו לא לקי ולא עבר מידי (ראמ"ה בשמו).

פירוש הרא"ש

מי שבקינן ליה עד דעבר איסור בל יחל. לישנא דמתני' דקתני הרי זה בבל יחל משמע דלא עבד השתא איסורא בשעת הנדר אבל לכשישן אז יעבור על בל יחל והא ליתא דבשעת הנדר עבד איסורא שהוציא נדר לבטלה מפיו בדבר שלי אפשר לקיימו וכיוצא בזה בשבועה לוקה משום שבועת שוא ובנדרים איסורא הוא דאיכא דלכשישן ליכא בל יחל דכיון דא"א לו לקיים נדרו לא הוי נדר ומשום דגבי שבועה שייך לישנא דמי שבקינן ליה משום דלא"מ מלקין אותו דמשום דא"א הוי שבועת שוא נקט נמי גבי נדרים: מלקין אותו ודאי אפשר דהיות שלשה ימים